

ERBAA'DA TEKSTİL VE HAZIR GIYİM SANAYİNİN COĞRAFİ ANALİZİ

Geographical Analysis of Textile and Ready-Made Clothing Industry in
Erbaa

Yusuf YILMAZ*

Doç.Dr. Yahya KADIOĞLU**

Özet

Erbaa'daki tekstil sanayi son yıllarda çıkarılan teşvik yasaları ile birlikte önemli bir gelişme göstermiştir. Yörenin tekstil ürünleri Tokat ilindeki sanayi ürünleri ihracatı içerisinde önemli bir yere sahiptir. Nitekim 2017 Nisan ayı verilerine göre Erbaa'da bu iş kolunda üretim yapan 11 tesiste 2769 kişi çalışmaktaydı. Sektör ilçe'deki sanayi ürünleri ihracatının yaklaşık % 85'ini karşılamakta ve önemli miktarda döviz girdisi sağlamaktadır.

Bu çalışmada üretim hacmi, istihdam ve ihracattaki payı açısından ülkemizin en önemli sanayi kollarından biri olan tekstil ve hazır giyim sanayisinin Erbaa örneğinde coğrafi analizi yapılmıştır. Sektörün ilçe ekonomisindeki yeri araştırılmış, tespit edilen sorunlara çözüm önerileri geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Organize Sanayi Bölgesi, İhracat, Rekabet, İstihdam, Fason.

* OMÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Öğrencisi, uzmancografya25@hotmail.com.

** OMÜ, Fen-Ed. Fak. Coğrafya Bölümü Öğretim Üyesi, kadiogluyahya@gmail.com.

Dergiye Müracaat Tarihi: 25.05.2017

Abstract

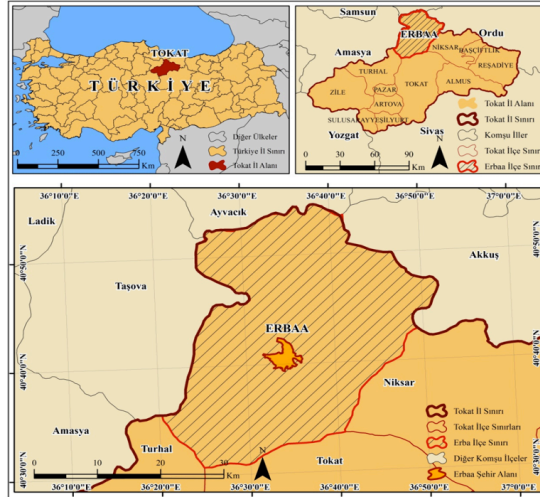
The textile industry in Erbaa has shown significant progress with the incentive legislation issued in recent years. Textile products, manufactured in region, have an important place in exports of he industrial products in Tokat Province. As a matter of fact, according to the data of April 2017 Erbaa had 2769 people working in this industrial sector with 11 production facilities. The sector meets approximately 85% of the industrial products exports in the county and provides significant foreign exchange inflows

In this study, geographical analysis was carried out on the sample of Erbaa of textile and garment sector which is one of the most important industrial branches of our country in terms of production volume, employment and share in exports. The position of the sector in the district economy has been researched and a solution proposal has been developed against the identified problems.

Giriş

Tekstil ve hazır giyim birbirinden farklı iki sanayi koludur. Tekstil sanayisi daha çok hazır giyim (konfeksiyon) sanayisine hammadde sağlayan teknoloji ağırlıklı bir üretim alanı iken, hazır giyim emeğin yoğun olduğu bir üretim faaliyeti olarak dikkat çeker (Özdemir, 2004:198). Ülkemizdeki en eski sanayi kollarından biri olan tekstil ve hazır giyim sanayisi istihdam kapasitesi, üretim hacmi ve ihracat açısından önemli bir yere sahiptir (Erbaşı, 2010:91). Bu sanayi kolu Sümerbank'ın kurulmasıyla (1933) önemli bir gelişme göstermiştir (Gökay ve Çelikçapa, 1989:115). Hızlı nüfus artışı ve pazarlama kolaylığı gibi nedenlerden dolayı özellikle 1950'li yıllardan sonra bu alanda önemli gelişmeler olmuştur (Doğanay, 2011:491). Türk sanayisinin 1980'li yıllardan sonra dış piyasalara açılma süreciyle birlikte tekstil ve hazır giyim sanayisi de kabuğunu kırarak etki alanını genişletmiş ve ülkenin lokomotif sektörlerinden biri haline gelmiştir. İstanbul, Bursa, Adana, Denizli, Kayseri, Gaziantep, Kahramanmaraş gibi şehirlerde tekstil ve hazır sanayisi hızla gelişmiştir (Yılmaz, 2006:56).

Bu sanayi kolu ülke toplam ihracatındaki büyüklüğü açısından, otomotiv sanayisinden sonra gelir. TÜİK ve SGK verilerine göre sektör 2014 yılında 35 000'den fazla firma, yaklaşık 500 000 çalışını ile ülkemizin yurtdışı piyasada adından en çok söz edilen sektörü haline gelmiştir. TÜİK ve TİM istatistiklerine göre 2016 yılı Türkiye tekstil ve hazır giyim ihracatı yan sanayi kollarıyla beraber 25 962 501 milyar dolarlık büyüklüğe ulaşmıştır. Bu değer ile ülke ihracatında aynı yıl otomotiv sanayisinin ardından ikinci sırada yer almıştır. Yine aynı yıl ülkemiz dünyanın en büyük 8. hazır giyim ihracatçısı olmuştur.

Harita 1. Araştırma Sahasının Lokasyon Haritası

Erbaa, Karadeniz Bölgesi'nin Orta Karadeniz Bölümü'nde yer alan Tokat iline bağlı bir ilçe yerleşmesidir (Harita 1). Güneyden Tokat Merkez İlçe, güneybatıdan Turhal (Tokat), doğudan Niksar (Tokat), batıdan Taşova (Amasya), kuzeyden Çarşamba (Samsun) ve Akkuş ilçeleri ile çevrilidir. İlçe toprakları Kelkit Irmağı havzasındaki ova ile bu ovayı çevreleyen dağlık alanlardan meydana gelir. Erbaa Şehri'nin kurulu olduğu Erbaa Ovası güneyden Sakarat ve Boğalı Dağları, kuzeyden Canik Dağları'na dahil olan Karınca Dağı ile çevrilidir. Erbaa Şehri'nin deniz seviyesinden yüksekliği yaklaşık 250 m.'dir. Ülkemizin kuzeyinde doğu-batı doğrultusunda uzanan önemli bir ulaşım hattı olan D-100 Karayolu ilçe topraklarından geçer. Tarihi İpek Yolu üzerinde bulunması, büyük bir ovada yer alması, iklimi ve zengin tarımsal potansiyele sahip olması gibi nedenlerden dolayı Erbaa Şehri tarih boyunca önemli bir toplanma alanı olmuştur.

Bu çalışmada Erbaa'da yaklaşık son yirmi yılda gelişme gösteren tekstil ve hazır giyim sanayisinin dağılışı, yapısı, sektörel problemleri ve ilçe ekonomisine olan etkileri ele alınmıştır. Erbaa'daki 11 tekstil firması organize sanayi bölgesinde faaliyet gösterir. Bunlardan bazıları geleneksel atölye tipi, bazıları da daha çok yeni teknolojilerin kullanıldığı fabrika tipi imalat yapan modern işletmelerden meydana gelir. Çalışmanın hazırlanması aşamasında gezi-gözlem ve mülakat yöntemleri kullanılmıştır. Çalışma süresince ilk olarak literatür taraması yapılmış, önceden yapılmış çalışmalar ile ilgili kitaplar ve tezler incelenmiştir. Daha sonra ilgili kurumlardan gerekli istatistikler temin edilmiş ve çalışma sahasında gözlem yapılmıştır. Elde edilen veriler analiz edilerek değerlendirilmiştir. Gerekli olan haritalar Mapinfo Professional 12.0.2 ve Google Earth programlarının yardımıyla haritalanıp, güncel, geçerli ve güvenilir sonuçlar elde edilmiştir.

1-Erbaa'da Sanayi Faaliyetleri ve Tekstil Sanayi

Şehirde sanayi faaliyetlerinin tarihi eski dönemlere kadar uzanmaktadır. Yöredeki en eski sanayi kolları gıda sanayi ile taş-toprağa dayalı tuğla-kiremit sanayisidir. Araştırmaya konu olan tekstil ve hazır giyim sanayisi 1990'lı yılların ortalarından itibaren gelişmeye başlamıştır. Erbaa Organize Sanayi Bölgesi kurulmadan önce şehrin farklı noktalarında daha çok atölyelerde üretim yapılırken, organize sanayi bölgesi kurulduktan (1997) sonra, firmalar hem üretim tesislerini buraya taşımışlar hem de daha modernleşmişlerdir. Yörede gelişen sanayi kollarının mevcut yapısı ele alındığında taş-toprağa dayalı sanayi 16 tesisle ilk sırada yer alırken, bunu 11 tesisle tekstil sanayi izlemektedir (Tablo 1). Bunların dışında orman ürünleri alanında 5, gıda ve metal eşya üretimi alanlarında ise 2'şer tesis üretim yapmaktadır. Çalışan sayısı açısından ele alındığında yöredeki en büyük sanayi kolu yaklaşık 2769 çalışanıyla tekstil ve hazır giyim sanayisidir. Bunu 650 kişiyle taş-toprağa dayalı sanayi, 98 kişiyle orman ürünleri sanayisi, 50 kişiyle gıda sanayisi ve 9 kişiyle metal eşya sanayisi izler.

Tablo 1. Erbaa'daki sanayi tesislerinin faaliyet alanına göre dağılımı (2016).

Sektör	Sayı	Yüzde %	Çalışan Sayısı	Yüzde %
Taşa ve Toprağa Dayalı Sanayi	16	44,4	650	20,9
Tekstil-Hazır Giyim	11	30,6	2769	74
Orman Ürünleri	5	13,8	98	3,2
Gıda	2	5,6	50	1,6
Metal Eşya ve Makine Sanayi	2	5,6	9	0,3
Toplam	36	100	3576	100

Kaynak: Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Tokat İl Müdürlüğü

Erbaa'da 1997 yılında OSB'nin kurulmasıyla birlikte şehirde daha önce dağınık bir halde bulunan sanayi tesisleri buraya taşınmıştır (Şekil 1). Yörenin 2012 yılında Tokat ili ile birlikte 5. Teşvik Bölgesi kapsamına alınması, ülke genelinde tanınmış ünlü birkaç firmanın da Erbaa'ya yatırım yapmasına neden olmuştur. Büyük ölçekli tanınmış firmaların şehre gelmesi yöredeki girişimcileri de harekete geçirmiş ve Erbaa kökenli iş adamları da tekstil sektörüne yatırım yapmıştır. Bugün, yöredeki fabrikalarda kot pantolondan çoraba, gömlektan takım elbiseye ve tişörtlere kadar pek çok giyim çeşidi üretilmektedir. Erbaa'daki tekstil firmaları ürünlerini yurtiçinde ve yurtdışında pazarlamaktadır. Yurtdışında başta Almanya olmak üzere Avrupa ülkeleri ve Rusya ön sıralarda yer alır.

Tablo 2. Erbaa OSB'de bulunan tekstil ve hazır giyim firmaları (2016)

Firma Adı	Üretilen Ürün	Kuruluş Tarihi	Kurulu Alan (m ²)	Çalışan Sayısı	Kurulduğu Yer
Akarteks Tekstil San. Tic. Ltd. Şti.	Kot Pantolon	2013	10064	450	Organize Sanayi
Akarteks Tekstil San. Tic. Ltd. Şti. (2)	Kot Pantolon	2016	10065	150	Organize Sanayi
Aster Tekstil San. ve Dış Ticaret A.Ş.	Bayan Dış Giyim	2013	10066	330	Organize Sanayi
Ayener Tekstil	Kot Pantolon	2014	10000	260	Organize Sanayi
Canicas Tekstil	Bay-Bayan-Cocuk Dış Giyim	2002	20000	310	Organize Sanayi
Dumanlar Konfeksiyon San. Tic. A.Ş.	Çorap-Çamaşır-Elbise	1995	10793	85	Organize Sanayi
Fersah Tekstil	Bayan Penye	2016	10000	245	Organize Sanayi
Gökdeniz Tekstil AŞ	Bayan Penye-Üst Giyim	2014	10000	600	Organize Sanayi
Safa Tekstil San. Tic. Ltd. Şti.	Çorap	1995	5100	45	Organize Sanayi
Şentürk Tekstil San. Tic. AŞ	Çorap	1997	5034	14	Organize Sanayi
Taneks Tekstil San. ve Dış Ticaret	Örme Dış Giyim	2012	10994	280	Organize Sanayi
Akarteks Tekstil San. Tic. Ltd. Şti.		İnşaat halinde			Organize Sanayi
Erdonat Tekstil ve Giyim San. Tic. A.Ş.		İnşaat halinde			Organize Sanayi
Kaizen Tekstil San. ve Tic. Ltd. AŞ		İnşaat halinde			Organize Sanayi
Kardem Tekstil San. ve Tic. AŞ		İnşaat halinde			Organize Sanayi

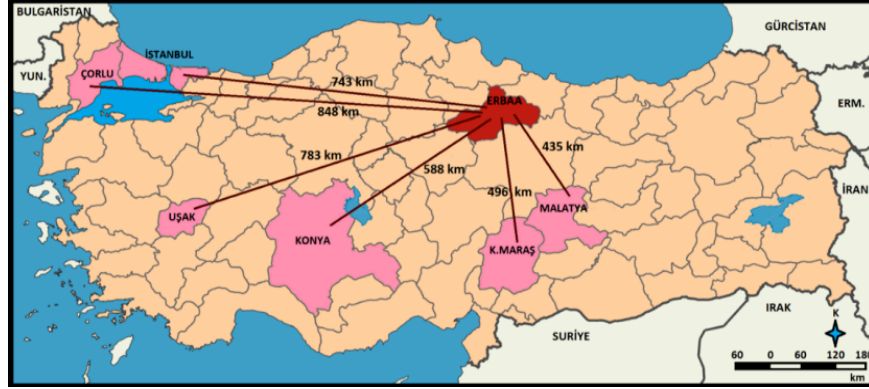
Kaynak: Firmalara ait istatistiklerden ve mülakatlardan yararlanılarak hazırlanmıştır

2-Tekstil ve Hazır Giyim Sanayisinin Kuruluşunda Etkili Olan Faktörler

A- Hammadde ve Üretim

Bir ürün ya da mal üretmek için gerekli olan malzemelerin işlenmemiş, doğal hallerine 'hammadde' adı verilir (Ünal, 2010:97). Sanayi tesislerinin yer seçiminde en önemli unsurlardan biri hammaddeye yakınlıktır. Yöredeki firmalar gerekli olan hammaddeyi şehir ve hatta bölge dışından tedarik ederler. Bu durum, maliyetin artmasına ve firmaların kâr oranlarının düşmesine neden olmaktadır. Firmaların üretim aşamasında en çok ihtiyaç duyduğu malzemeler, örme kumaş, düğme, çıt çıt, kot kumaşı, polyester elyafı, akrilik, pamuklu ve yünlü kumaşlar, dikiş iplikleri, kopça ve fermuar ve benzeridir. Firmalara genel olarak şehir dışında bulunan merkez fabrikalardan hazır kumaşlar ve yukarıda sıralanan malzemeler gelmekte, buradaki tesislerde ise kesim, dikim, tasnif, ütü ve paket aşamalarından geçerek mamul madde halini almaktadır. Üretim için gerekli olan hammadde ve yan sanayi ürünleri, karayoluyla başta İstanbul olmak üzere, Konya, Uşak, Malatya, Kahramanmaraş ve Çorlu (Tekirdağ) gibi merkezlerden temin edilmektedir (Harita 2).

Harita 2. Tekstil ve Hazır Giyim Firmalarının Hammadde Temin Ettiği İller

Faaliyet halindeki 11 firmanın 2'sinde çorap (Şentürk Tekstil ve Safa Tekstil), 1'inde çorap-çamaşır-elbise (Dumanlar Tekstil), 2'sinde bayan penye-üst giyim (Fersah Tekstil ve Gökdeniz Tekstil), 3'ünde kot pantolon (Ayener Tekstil, Akarteks I ve Akarteks II) ve 3'ünde bay-bayan-çocuk dış giyim ürünleri (Canicas Tekstil, Taneks Tekstil ve Aster Tekstil) üretilmektedir (Tablo 3). Bu firmalardan Safa Tekstil'in yıllık çorap üretimi 360 000 düzine iken, bayan dış giyim üretiminde yöredeki önemli firmalardan olan Aster Tekstil'in yıllık üretimi 3 milyon adettir (Tablo 3). Dumanlar Konfeksiyon Sanayi AŞ 2002'de, Safa Tekstil Sanayi ve Ltd. 1998'de ve Şentürk Tekstil Sanayi ve AŞ 2012'de İlçe

Merkezi’nden OSB’ye taşınmıştır. Böylece tekstil sanayisinin şehir içi arazi kullanımındaki olumsuzlukları da ortadan kaldırılmıştır.

Tablo 3. Erbaa’daki Tekstil Firmalarının Yıllık Ortalama Üretim Miktarları (2015).

Firma Adı	Üretilen Ürün	Yıllık Üretim
Akarteks Tekstil San. Tic. Ltd. Şti. (1)	Kot Pantolon	1,8 Milyon Adet
Aster Tekstil San. ve Dış Ticaret A.Ş.	Bayan Dış Giyim	3 Milyon Adet
Ayener Tekstil	Kot Pantolon	2 Milyon Adet
Canicas Tekstil	Bay-Bayan-Çocuk Dış Giyim	1,8 Milyon Adet
Dumanlar Konfeksiyon San. Tic. A.Ş.	Çorap-Çamaşır-Elbise	24 000 çift çorap, 1 Milyon Adet Çamaşır-Elbise
Fersah Tekstil	Bayan Penye	1,8 Milyon Adet
Gökdeniz Tekstil	Bayan Penye-Üst Giyim	8,4 Milyon Adet
Safa Tekstil San. Tic. Ltd. Şti.	Çorap	360 Bin Düzine
Şentürk Tekstil San. Tic. A.Ş.	Çorap	100 Bin Düzine
Taneks Tekstil San. ve Dış Ticaret Ltd. Şti.	Örme Dış Giyim	1,5 Milyon Adet
Ayener Tekstil	Kot Pantolon	2 Milyon Adet

Kaynak: Firmalara ait istatistiklerden ve mülakatlardan yararlanılarak hazırlanmıştır.

B) İşgücü

Erbaa nüfus büyüklüğü açısından Tokat’ın en yoğun nüfuslu ilçesi durumundadır. TÜİK verilerine göre, 2016 yılında ilçe toplam nüfusu 92906 olup, nüfusun yaklaşık % 70’i (64 941 kişi) şehirde yaşamaktadır. Erbaa Ticaret ve Sanayi Odası verilerine göre 2016 yılında şehirde yaklaşık 3600 kişi sanayi sektöründe çalışıyordu. Sektörde çalışanların yaklaşık % 44’ünü (1220 kişi) erkekler ve % 56’sını (1549 kişi) kadınlar oluşturur. Bu sanayi kolunu yaklaşık 650 kişi ile taşta-toprağa dayalı sanayi izlemektedir.

Yörede tekstil ve hazır giyim sanayisinde çalışan işçilerin büyük bir kısmı vasıfsız niteliktedir. Daha çok aile bütçesine katkı sağlamak isteyen ortalama 20-40 yaş aralığında yoğunlaşmış, kadın ağırlıklı işçi istihdamı söz konusudur (Foto 1). Usta ve ustabaşı gibi kalifiye elemanlar 5-6 yıl öncesine kadar İstanbul ve Bursa gibi şehirlerden temin edilirken son yıllarda İŞKUR tarafından açılan meslek edindirme ve işgücü niteliğini artırıcı kurslar vasıtasıyla pek çok işçi eğitilerek usta seviyesine getirilmiştir. Uygulama, ekonomik kayıpları ve işgücü maliyetlerini azaltarak bu iş kolunun gelişmesine yardımcı olmuştur.

Foto 1. Aster Tekstil Fabrikası'nda çalışan kadın işçiler

C) Enerji

Erbaa yöresi petrol, doğalgaz ve kömür gibi önemli enerji kaynaklarından yoksundur. Buna karşılık yöre ve yakın çevresinde önemli hidroelektrik santraller (Hasan Uğurlu 1982, Tepekışla 2015, gibi) bulunmaktadır. Bununla birlikte Erbaa OSB'sindeki bütün sanayi tesislerinin elektrik ihtiyacı enterkonnekte sistemden sağlanmaktadır. Şehirdeki konutlarda ve işyerlerinde 2011 yılından beri ısınma kaynağı olarak doğalgaz kullanılmasına rağmen OSB'de doğalgaz altyapısı yoktur. Bu durum sektörün en önemli sorunların biridir. Yörenin teşvik kapsamına alınmasıyla sanayide kullanılan elektrikte indirim yapılmaktadır. Tesislerin yıllık elektrik tüketim bedelleri 75000 TL ile 300 000 TL arasında değişmektedir. Genel olarak üretim miktarı fazla olan firmalarda elektrik tüketimi de fazladır. Firmalara ait idari binalarda bulunan klimalar elektrik tüketimini artırır. Örneğin yöredeki büyük firmalardan biri olan Aster Tekstil Fabrikası'nın 2016 yılındaki elektrik gideri 180 000 TL'dir. Makinelerin yeni oluşu elektrik sarfiyatını azaltmaktadır.

D) Ulaşım

Sanayi sektöründe ulaşım maliyetlerinin önemi giderek artmaktadır. Bu nedenle, ülkeler her yıl ulaşım hizmetlerini iyileştirmek için bu alanda daha çok yatırım yapmaktadırlar. Hammadde temininde, mamul maddelerin pazara ulaştırılmasında, işçilerin fabrikalara gidiş-gelişlerinde ulaşım ve haberleşme önem arz eder (Kara, 1990:201). Sanayi faaliyetlerinde denizyolu ve demiryolu taşımacılığı maliyetleri düşürerek kar payını yükseltir. Ancak taşınan maddelerin yükte hafif pahada ağır olması ve kısa sürede pazara sunulması gerektiğinde diğer ulaşım türleri de kullanılır.

Foto 2. Yöredeki En Önemli Ulaşım Hattı Olan D-100 Karayolu

Tablo 4. Erbaa OSB'nin yakın çevresindeki ulaşım merkezlerine uzaklığı.

Yer Adı	Uzaklık (km)	Yer Adı	Uzaklık (km)
D-100 Karayolu	2	Samsun-Çarşamba Havaalanı	170
Tokat Havaalanı	85	Samsun Limanı	145
Merzifon Havaalanı	110	Amasya Tren Garı	75

Erbaa'daki en önemli ulaşım şekli karayoludur. Şehir merkezinin yaklaşık 2 km kuzeyinden doğu-batı doğrultusunda geçen D-100 karayolu da en önemli ulaşım hattıdır (Foto 2). Firmaların bulunduğu OSB çift şeritli bir yolla D-100 karayoluna bağlanır. D-100 karayolu ise, batıda İstanbul üzerinden Kapıkule Sınır Kapısı'yla Bulgaristan'a, doğuda ise Erzurum üzerinden İran sınırına kadar ulaşır. Yöreye en yakın liman Samsun Limanı (145 km), en yakın havaalanı ise Tokat Havaalanı'dır (85 km). Ancak Tokat yolunun düzgün olmaması nedeniyle firmalar özellikle yurtdışına ihracat yaparken daha çok Merzifon Havaalanı'nı (100 km) tercih ederler. İstanbul'a gönderilen mallar buradan aktarmalı yurt dışı taşımacılığı yapan kargo şirketlerine verilir. Firmalardan sadece Gökdeniz Tekstil, üretilen ürünleri karayoluyla İstanbul'a gönderdikten sonra Ambarlı Limanı'ndan deniz yoluyla Avrupa'ya pazarlamaktadır. Yöreye en yakın demiryolu hattı yaklaşık 75 km batıdaki Amasya Tren Garı'dır. Uzaklık nedeniyle gerek hammadde temininde gerekse üretilen malların pazara ulaştırılmasında sorunlar yaşanmakta ve ulaşım maliyetleri artmaktadır. Bu durum, yatırımcılar açısından önemli bir dezavantaj oluşturmaktadır. Nitekim Aster Tekstil AŞ'nin faaliyet raporlarına göre bu firmanın 2016 yılı nakliye giderleri 100 0000 TL civarında olmuştur.

E) Sermaye ve Pazar

Yaşadığımız yüzyılda sanayi tesislerinde ileri teknoloji kullanımı ve makineleşme bir nevi zorunluluk haline gelmiştir. Bu özellik sermayenin önemini daha arttırmıştır. Yörede sanayi alanında devlet tarafından kurulmuş bir tesis bulunmamaktadır. Mevcut tesislerin hepsi özel sektör tarafından kurulmuştur. Devlet sanayi tesislerinin kurulması için özel sermayeye yardım eder (Tümertekin ve Özgüç, 2011: 444). Bu yardımlardan biri de teşviklerdir. Devlet tarafından sağlanan teşvikler sanayinin kuruluş yerini etkiler (Bezirci, 2001:22). Erbaa'da da devlet sanayinin gelişmesi için teşvik edici önlemler almıştır. Bu kapsamda yöreye yatırım yapacak firmalara gümrük vergisi muafiyeti, ucuz enerji temini ve % 90 indirimli arsa tahsis gibi kolaylıklar sağlamıştır. Bu sayede yurt dışından satın alınan makinelerin ve arsaların maliyetleri azalmıştır. Böylelikle firmaların yatırım aşamasında sermaye kullanımı azalmış ve yatırım maliyetleri düşmüştür.

Foto 3. Çorap üretimi yapan Safa Tekstil'in Üretim Bantları

Günümüzde ulaşım sistemlerinin giderek gelişmesi, sanayi faaliyetleri için gerekli bir unsur olan pazara yakınlık ilkesini etkilemiştir (Güner, vd. 2001:167). Firmalar, artık dünyanın bir ucundan diğer ucuna kolaylıkla mal gönderebilmekte, hammadde temin edebilmektedir. Bu iş kolunda üretim yapan firmalar hem yurtiçinde tanınmış markalara (LC Waikiki, Zara, Koton, LTB, vb) fason şekilde üretim yapmakta hem de yurtdışına satış yapmaktadırlar. İhracat başta Almanya olmak üzere, İspanya, İngiltere ve İtalya gibi ülkelere yapılmaktadır. Bazı firmalar doğrudan adı geçen ülkelere satış yaparken, bazıları da üretilen malları İstanbul'daki merkezlerine ulaştırmakta (Aster Tekstil), oradan Avrupa

ülkelerine gönderilmektedir. Bazı firmalar ise kendi markalarını üreterek satış yapmaktadırlar¹ (Foto 3).

3-Sorunlar, Çözüm Önerileri ve Sonuç

Erbaa, tekstil sanayisi için gerekli hammadde kaynaklarına ve büyük pazarlara uzaktır. Bu nedenle üretim maliyetlerinde ulaşım giderleri yüksektir. Özellikle mamul maddelerin pazarlama aşamasında kullanılan havayolu kargo taşımacılığı pahalıdır. Yörede demiryolu hattı veya havaalanının bulunmaması hem bu sanayi kolunun hem de diğer sanayi kollarının gelişimini sınırlandırmaktadır. Ayrıca pazarlama için kullanılan Merzifon Hava Alanı Erbaa'ya 110 km uzaklıkta olduğundan karayolu taşımacılığı da ek bir maliyet oluşturmaktadır. Sorunun çözümü için ulaşım maliyetlerini düşürecek diğer ulaşım alternatifleri değerlendirilmelidir. İlçe merkezi ile organize sanayi bölgesi arasında toplu taşıma sisteminin zayıf olması işçi taşıma maliyetinin fazla olmasına yol açmaktadır. Bu nedenle yerel yönetim kent merkezi ile organize sanayi arasında toplu taşıma sistemini daha da etkin hale getirmelidir.

İşgücü kaynaklı problemler (işçi eğitimleri, işi öğrenme sürecinin uzunluğu vb.) zaman zaman üretim maliyetlerini artırmaktadır. Bunun için yörede kurulu olan meslek yüksekokulundaki "Tekstil Teknolojisi" adlı programa verilen önem artırılmalı, burada öğrenim gören öğrencilerin firmalarda staj yapmaları ve mezunlara ilgili firmalarda iş olanağı sağlanmalıdır. Bilindiği gibi ülkemizdeki üniversitelerde bulunan tekstil ile ilgili bölümlerin genelinde öğrenci sıkıntısı yaşanmaktadır. Örneğin, yöredeki Erbaa Meslek Yüksekokulu Tekstil Teknolojisi Programında 2017 yılı itibarıyla 13 öğrencinin öğrenim görmesi bunu destekler niteliktedir. Tekstil ve hazır giyim sanayi ülkemizin en önemli sanayi kollarından biri olmasına rağmen, ekonomik krizlerden veya dövizdeki kur yükselmelerinden kolay etkilendiği için kırılabilir bir yapıdadır. İşçi ücretleri, çalışma süre ve koşullarına göre nispeten düşüktür. Bu durum özellikle gençlerin bu alanla ilgili üniversite programlarına yönelmelerini engelleyici unsurların başında gelmektedir.

Fason üretim, firmaların kar payını düşürmekte ve markalaşmayı engellemektedir. Bunun yerine AR-GE çalışmalarına ağırlık verilerek markalaşmaya gidilmelidir.

Kalifiye eleman yetiştirmek amacıyla Gazi Osmanpaşa Üniversitesine bağlı Erbaa Meslek Yüksekokulu bünyesinde açılan tekstil teknolojisi programı önemli bir adımdır. Programa bir an önce öğrenci alınmalıdır. Bununla birlikte Tokat Merkez'deki Mühendislik Fakültesi'nde Tekstil Mühendisliği Bölümü'nün açılması, yöredeki tekstil ve hazır giyim sanayisinin gelişmesine katkı sağlayacaktır.

---

¹Safa Tekstil *Boysa, Faris ve Anayurt* adlarında kendi çorap markasını üreterek Avrupa ülkeleri ve Rusya'ya pazarlamaktadır. Şentürk Tekstil ise *Stella* adındaki kendi çoraplarını yurtiçine pazarlamaktadır.

Erbaa'daki tekstil ve hazır giyim sanayisi mevcut sanayi faaliyetleri arasında önemli bir yere sahiptir. İstihdam (2769 kişi) ve döviz girdisi ile yöre ekonomisine katkı sağlar. Yapılacak yeni yatırımlarla bu sanayi kolu yörenin kalkınmasında daha aktif bir rol oynayacak ve sahadan dışarıya yapılan göçleri azaltacaktır.

Erbaa Organize Sanayi Bölgesi'ne doğalgaz verilmesi için gerekli alt yapı çalışmalarına başlanmalı, tekstil ve diğer sanayi kollarının bazı ünitelerinde doğalgaz kullanımına geçilerek üretim maliyetleri düşürülmelidir.

Kaynakça

- Bezirci, İ., (2001), "Nazilli'de Tekstil Sanayi", İstanbul Ün. Sos. Bil. Ens. Beşeri ve İktisadi Coğrafya Anabilim Dalı,(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.
- DPT, (2007), Dokuzuncu Kalkınma Planı: 2007-2013, Tekstil, Deri ve Giyim Sanayi, Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Yayın No: 2715, Ankara.
- DPT, (2006), Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013), Tekstil, Deri ve Giyim Sanayii Özel İhtisas Komisyonu, Tekstil, Hazır Giyim ve Konfeksiyon Alt Komisyonu Raporu, Ankara.
- Doğanay, H., (2011), Türkiye Ekonomik Coğrafyası. Pegem Yayınları, Güncellenmiş ve Geliştirilmiş 5. Baskı, Ankara
- Doğanay, H.,-Özdemir, Ü.,-Şahin, İ.F., 2016, Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya, Pegem Yayınları, Ankara
- Erbaşlı, K., (2010), "Tekstil Sanayisinin Kahramanmaraş'ın Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Yapısına Etkisi", Sütçü İmam Ün. Sos. Bil. Ens. Coğrafya Ana Bilim Dalı, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kahramanmaraş.
- Gökay, G., Çelikçapa, F. O., (1989), "*Bursa Organize Sanayi Bölgesi'ndeki Tekstil İşletmelerinin Yapısı ve Sorunları*", Tekstil ve Makina, Yıl:3, Sayı:15, s.115-120, Ankara.
- Güner, İ., Yazıcı, H., Doğanay, S., (2001), "*Trabzon İlinin Sanayi Coğrafyası Özellikleri*", Doğu Coğrafya Dergisi, Cilt: 7, Sayı: 5, s.159-191, Erzurum.
- Tümertekin, E., Özgüç, N., (2011), Ekonomik Coğrafya, Küreselleşme ve Kalkınma, Çantay Kitabevi, İstanbul.
- Ünal, Ç., (2010), Türkiye'de Sanayi, Tarihi Gelişimi ve Bugünkü Yapısı, Atatürk Üniversitesi Yay. No: 985, Kazım Karabekir Eğitim Fak. Yay. No: 127, Erzurum.

Yılmaz, S., (2006), "Türkiye'de Tekstil Sanayinin 1980-2000 Yılları Arasındaki Durumu ve Mekansal Dağılımı", Ankara Ün. Sos. Bil. Ens. Coğrafya Anabilim Dalı, Bölgesel Coğrafya Bilim Dalı, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.

Diğerleri

Bilim, Sanayi ve Teknoloji Tokat İl Müdürlüğü Verileri.

Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) Verileri.

SGK Tokat İl Raporları.

Erbaa İlçe Ticaret ve Sanayi Odası Kayıtları.

Erbaa Organize Sanayi Müdürlüğü Kayıtları.

Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı (OKA), Marka Kent Yolunda İlk Adım Projesi Sonuç Raporu, Hümeysra SADAKLIOĞLU-M. Said DÖVEN, Tokat, 2012

T.C. Ekonomi Bakanlığı, (2016), Sektör Raporları, Hazır Giyim Sektörü